

La vegetació de les dunes

L'auge del turisme i la construcció han provocat grans canvis en el paisatge dunar de la costa catalana. Des de mitjan segle xx fins a l'actualitat, el 60 % de les dunes preexistents han desaparegut i gairebé el 30% han disminuït en superfície. La protecció dels sistemes dunars va començar molt tard, a finals de la dècada del 1990, quan en molts casos les dunes ja es trobaven en uns estadis de degradació considerable, i ha consistit principalment en acordonaments dels perímetres i cartells informatius dels seus valors naturals.

El trepig de les dunes i altres perturbacions derivades del gran nombre d'usuaris que reben les platges, sobretot a l'estiu, i algunes tècniques de gestió com la neteja mecànica de la sorra, amenacen la conservació de les morfologies dunars i posen en risc les espècies i les comunitats més vulnerables. A més, els hàbitats corresponents a les dunes fixades o semifixades són molt escassos al llarg de la costa catalana. Un problema afegit és la introducció de tot un conjunt d'espècies exòtiques en els hàbitats dunars, algunes d'elles amb un comportament d'espècie invasora.

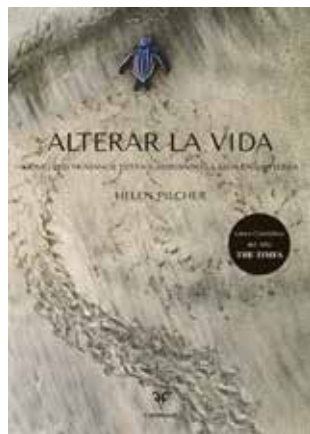
A les platges urbanes i suburbanes, les dunes romanents estan limitades per

edificis, passejos marítims o diverses infraestructures de comunicació. Les dunes d'aquestes platges consten de petites crestes i mantells de sorra poc extensos on els hàbitats estan alterats i entrellaçats entre si. Algunes platges allunyades dels centres urbans han conservat sistemes dunars que solen tenir més amplitud i mostrar la zonació típica de les comunitats vegetals de les dunes.

Des del Laboratori d'Anàlisi i Gestió del Paisatge de la Universitat de Girona s'ha fet un seguiment de la vegetació de les dunes en els darrers anys. A partir d'un mostreig dels hàbitats dunars de 48 platges es van identificar un total de 224 espècies. L'anàlisi de la freqüència de les 224 espècies enregistrades va portar a establir un conjunt de 87 plantes que es poden considerar com les espècies més comunes en els hàbitats de platja i duna de la costa catalana. L'anàlisi dels taxons trobats posa de manifest el fet que la flora de les comunitats dunars a Catalunya està format, en primer lloc, per un nucli d'espècies psammòfiles que tenen el seu hàbitat exclusiu en algun dels ecotops de platja i duna. Un altre grup d'espècies està format per plantes que, a més de colonitzar les dunes, són característiques d'altres

Restauració dunar a la cala de l'Estany Tort (l'Ametlla de Mar)

Alterar la vida. HELEN PILCHER. Editorial Carbra-me, 2025. 433 pàgines.

Vèrtex, núm. 306. Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya - Federació Catalana d'Alpinisme i Escalada, novembre - desembre de 2023.

hàbitats litorals veïns com les costes rocoses i les maresmes. Aquest grup conté principalment espècies halòfiles i nitro-halòfiles. En tercer lloc, es van identificar un gran nombre de plantes acompanyants, principalment xeròfits mediterranis, que tenen el seu òptim en altres hàbitats diferents dels dunars. Finalment, també es va identificar un grup format per plantes exòtiques, algunes amb comportament de planta invasora, i d'altres naturalitzades i que formen part habitual dels paisatges dunars.

A les dunes embrionàries i les dunes mòbils o crestes dunars les espècies psammòfiles que es van trobar amb major freqüència van ser *Eryngium maritimum*, *Echinophora spinosa*, *Medicago marina*, *Euphorbia paralias*, *Calystegia soldanella*, *Pancratium maritimum*, *Silene niceensis* i *Thinopyrum junceum*. El borró (*Calamagrostis arenaria*), tot i haver-se trobat en un bon nombre de localitats no és molt abundant en cap dels sistemes dunars mostrejats. Gairebé sempre presentava un nombre baix d'individus i les funcions de retenir la sorra i contribuir al desenvolupament en alçada de la duna, que pot efectuar en altres costes, era portat a terme, principalment per les espècies indicades més amunt.

Formació de dunes embrionàries al delta de l'Ebre

La majoria d'espècies psammòfiles van mostrar una distribució contínua al llarg de la costa, excepte en aquells trams on el paisatge dunar gairebé ha desaparegut, com ara a la costa del Maresme i el front marítim de Barcelona. Hi ha espècies, però, que malgrat haver-se trobat en sistemes tant del nord com del sud del litoral català, van mostrar grans discontinuïtats en la seva distribució, com per exemple *Crucianella maritima*, *Festuca fasciculata*, *Ononis ramosissima*, *Teucrium dunense* i *Thymelaea hirsuta* pel fet que colonitzen preferentment les dunes semifixades, un hàbitat que ha estat enormement afectat per la urbanització i la instal·lació de càmpings.

Algunes espècies només es van trobar en els sistemes del nord de la Costa Brava com seria el cas d'*Anthemis maritima* i *Polygonum roberti*, mentre que espècies com *Achillea maritima*, *Daucus pumilus*, *Erodium laciniatum*, *Juniperus turbinata* i *Limoniastrum monopetalum* només van aparèixer en els sistemes dunars meridionals.

Hi ha també tot un conjunt de taxons que actualment només estan presents en molt poques localitats de la costa catalana. Aquest és el cas d'*Achillea maritima*, *Anthemis maritima*, *Euphorbia peplis*, *Juniperus turbinata*, *Limoniastrum monopetalum*, *Malcolmia*

littorea, *Malcolmia ramosissima*, *Maresia nana*, *Polygonum roberti*, *Phleum arena-rium* i *Stachys maritima*. A més dels anteriors s'han de considerar com a molt rares espècies observades darrerament i de les quals només es coneix una localitat: *Echium arenarium* a la platja del Torn, *Reseda hookeri* a Santa Susanna i *Silene ramosissima* a Salou, o espècies que s'havien extingit de la nostra costa, com *Juniperus oxycedrus* subsp. *macrocarpa* i que s'ha reintroduït en una restauració dunar a Gavà.

De les plantes esmentades, *Achillea maritima*, *Echium arenarium*, *Limoniastrum monopetalum*, *Reseda hookeri*, *Silene ramosissima* i *Stachys maritima* estan catalogades com a «en perill d'extinció» en el Catàleg de flora amenaçada de Catalunya (2023) i *Juniperus turbinata*, *Maresia nana*, *Phleum arenarium* i *Polygonum roberti* hi consten com a «vulnerables».

Espècies invasores com *Arctotheca calendula*, *Gazania rigens*, *Oenothera biennis*, *O. glazoviana*, *Carpobrotus edulis*, *C. acinaciformis* i *Xanthium orientale* van ser observades a nombrosos sistemes dunars, en alguns casos amb un gran nombre d'individus, essent el cas més preocupant el de les espècies de *Carpobrotus*, ja que gairebé sempre presentaven un valor de

cobertura del sòl elevat. A més, la presència que es va observar de *Cynodon dactylon* en un gran nombre de sistemes platja-duna, és un indicador de l'alteració dels hàbitats dunars a causa de la gran freqüentació que suporta el litoral.

Cal advertir que en algunes restauracions o regeneracions de sistemes dunars s'han plantat espècies psammòfiles sense tenir en consideració si la localitat forma part de l'àrea de distribució d'aquella planta, fet que està alterant de forma artificial la geografia d'algunes espècies, com seria el cas probable de la presència de *Malcolmia littorea* a la platja de la Fosca (Palamós), i de *Lotus creticus*, observat en restauracions dunars a platges del Maresme. ■

Cotonosa (*Achillea maritima*), espècie catalogada com en perill d'extinció a la costa catalana

Els cursos naturalistes de la Institució

Curs de líquens amenaçats de Catalunya

Els dies 27 i 28 de setembre de 2025 va tenir lloc, a les muntanyes de Prades, un curs sobre líquens amenaçats de Catalunya.

Aquest curs estava destinat als tècnics en gestió d'espais naturals interessats a ampliar coneixements sobre les espècies de líquens protegides de Catalunya. El curs proporcionà eines i recursos per millorar la capacitat tècnica en relació amb la identificació en camp, comptatge, registre i avaluació de les espècies amenaçades. El curs també estava destinat a estudiants (grau mitjà, grau superior, universitari, etc.) i a naturalistes interessats en aquest camp del coneixement.

Sessió teòrica. Foto: Maria José Chesa

Sessió de laboratori. Foto: Maria José Chesa

Dissabte es va realitzar una formació teòrica i de laboratori. El Dr. Antoni Gómez-Bolea, professor de la Universitat de Barcelona, i membre de Brioli-ICHN, va explicar les característiques morfològiques, l'hàbitat i la distribució de les espècies amenaçades.

Posteriorment, varem treballar en una sessió de laboratori, aspectes morfològics per a la identificació de les espècies protegides.

El Dr. Artur Lluent, del Departament de Territori, Habitatge i Transició Ecològica de la Generalitat de Catalunya i membre del Brioli-ICHN, va realitzar una presentació sobre la gestió de les espècies amenaçades. En aquesta part del curs es van explicar conceptes sobre la cartografia de les espècies protegides, els impactes, la realització dels seguiments, així com les eines per reportar informació sobre biodiversitat a Catalunya.

Per finalitzar la jornada teòrica, Maria José Chesa, membre del grup Brioli-ICHN i del

projecte Alichenology, explicà el Projecte exTRICATE, que va rebre finançament de la International Union for Conservation of Nature (IUCN) per a l'estudi a la península Ibèrica de l'espècie protegida *Lethariella intricata* (Moris) Krog, que a Catalunya només s'ha pogut trobar a les Muntanyes de Prades.

El diumenge varem fer una visita de camp a les Muntanyes de Prades, per tal d'observar espècies protegides, conèixer millor la seva ecologia i els aspectes per l'avaluació de l'espècie: comptatges, descripció de les poblacions, etc.

Des del grup Brioli-ICHN, volem expressar el nostre agraïment a l'equip del PNIN de Poblet, molt especialment a la directora, Ester Trullols, per fer possible aquesta activitat en aquest espai de l'Àrea de lleure de la Roca de l'Abella, a Ricardo Collado, biòleg del PNIN de Poblet, per tota l'ajuda en la coordinació de l'activitat, i també una menció molt especial a Eloi Josa i a Xavier Salat, que varen fer possible l'organització del laboratori de camp i que els assistents al curs disposessin totes les eines necessàries per al millor aprenentatge dels líquens protegits de Catalunya.

Agraïm també a l'equip de l'Hostal del Sençlar de l'Espluga de Francolí, per acollir-nos i oferir-nos la millor qualitat en l'allotjament i esmorzars i també l'amabilitat del bar del Casal de l'Espluga de Francolí, per oferir-nos un fantàstic sopar, i poder gaudir dels bons productes i l'amor per la gastronomia catalana sense filtres. ■

Observant els líquens calcícoles. Foto: Berta Peris

Observant els líquens silíceus. Foto: Jordi Bassols

Foto: Maria José Chesa

Lethariella intricata (Moris) Krog, Muntanyes de Prades.

Ballenas, Elefantes, Albatros y el Efecto Invernadero. VICENTE PADILLA. Editorial Guadalmazán, 2025. 256 pàgines.

Sortida guiada a l'entorn de la Torre de Santa Caterina (Manresa)

Auró negre (*Acer monspessulanum*)

La sortida a l'entorn de la Torre de Santa Caterina, per l'Anella Verda de Manresa i ben a prop de la façana monumental de la ciutat, es recordarà sobretot per haver estat l'espurna per obrir passos per accedir a tres punts d'interès que romanien amagats entre la vegetació i que esdevenen ara novetats –la **falsa mina de lignit de torre Santa Caterina**, el mirador de sobre l'estació, i la **balma dels Polvorers**–, i per haver-la repetit en dos diumenges seguits –el 26 d'octubre i el 2 de novembre– amb una trentena de participants en cada edició. Aquestes sortides van ser guiades per Florenci Vallès. Vegeu a **wikiloc** l'itinerari que enllaça elements patrimonials i històrics de Manresa amb aquells de natura que ens són més propis, com la geomorfologia oberta per la vall del riu Cardener i el bosquet d'aurons de l'obaga de torre Santa Caterina que la tardor espurneja de roig.

Les jornades van començar a la Creu del Tort, l'emblemàtica creu de terme de Manresa situada al carrer de Santa Clara, documentada ja al segle XIV i esdevinguda un finestral per observar la **vall del Cardener** i la **silueta retallada de Montserrat**. Aquí, i a tall d'introducció, Florenci Vallès va explicar l'origen en la **sedimentació marina durant l'Eocè** de les roques que es veuen mirant cap al sud fins a Montserrat, i la composició d'aquelles situades més a l'abast: les **sorrenques** de tipologia variada i colors grisos, dominants a la zona, explotades en antigues pedreres de l'entorn i amb les quals s'han alçat la majoria d'edificis històrics, i la presència també de les **calcàries nummulítiques** sobre les quals es fonamenta el Pont Vell. Al vessant de la vall que ens queda davant, en un gran salt temporal de l'Eocè (35-40 Manys) al Pleistocè Superior (~ 100.000 anys) i en un relleu discordant superposat al de les roques eocèniques molt més antigues, es mostren **terrasses fluvials dipositades pel Cardener**: la terrassa culminant, i per tant més antiga, conforma el pla de torre Santa Caterina, i a un nivell inferior s'observa la terrassa sobre la qual s'assenta el barri de la Guia.

La caminada començà baixant per l'escala metàl·lica de la Creu del Tort, instal·lada per l'Ajuntament de Manresa i inaugurada el mes de juny d'enguany, que connecta de

nou l'antic camí que discorre entre la Creu del Tort i la riba del Cardener prop del Pont Vell resseguint el torrent i passant per la font de Fans. Aquest antic camí costerut feia anys que havia quedat interromput al capdamunt per reformes urbanes al voltant del torrent que a la vegada fa de sobreexidor d'un **ramal de la Sèquia** que s'endinsa a la ciutat i rega els horts de la zona de Santa Clara.

El riu Cardener es creuà, evidentment, pel Pont Vell. Arribant a la Guia, la ruta seguí pel camí antic, empedrat i vorejat de marges de pedra seca que puja a torre de Santa Caterina, del qual vam desviar-nos per entrar a l'obaga on la vegetació espontània engoleix les **oliveres**. Seguint un centenar de metres per una de les antigues feixes s'arriba a la falsa mina de lignit. La mina està excavada sota d'una capa gruixuda de roca sorrenca que fa de sostre, obrint un buit soterrat de forma vagament triangular d'uns 30 metres de fondària. En una de les parets naturals hi ha una veta de sediment negre; un lignit de molt mala qualitat amb traces també grogues que deuen ser del mineral **limonita**. A diferència de les roques que l'envolten, la veta de lignit no conté carbonat de calci. El lignit és el resultat de la sedimentació de matèria orgànica en un fons sense oxigen. La mina data de la dècada dels anys 1920. La raó de la seva existència és més humana que no pas geològica: la recerca il·lusòria de carbó en temps anteriors a l'ús massiu dels combustibles derivats del petroli, combinada amb l'exempció del servei militar dels treballadors d'activitats considerades estratègiques per l'estat, en temps de la guerra del Rift.

L'entrada a l'obaga permeté adonar-se del progrés radical de la vegetació. Hi vam obrir una placeta al voltant d'un dels exemplars d'**auró negre** (*Acer monspessulanum*) més grans, un pioner que va sembrar llavors. La fulla d'auró negre és a l'anagrama de la Delegació del Bages de la ICHN. A més de l'auró negre, a l'obaga destaca la diversitat d'arbustos, l'abundància de **llessamí groc** (*Jasminum fruticans*) i la presència d'herbes com l'**orenga** (*Origanum vulgare*) i les **indianes** (*Aster sedifolius*) que aguantaven encara la floració i d'una falguera de bosc, la **falzia negra** (*Asplenium onopteris*). Enguany, la collita

Part del grup observant *Cerithium giganteum* a la balma dels Polvorers, el 2 de novembre

(Continua)

Entrada de la falsa mina de carbó de Torre Santa Caterina

d'olives de diverses varietats, unes ja negres i madures i d'altres encara verdes, és excepcional a l'àrea manresana de la Guia.

La ruta ha de tornar enrere a trobar el camí principal de torre Santa Caterina, pujar-ne un tram més per superar l'esglaó de roca que queda a sobre de la mina, i tornar-ne a sortir per seguir pel sender obert de nou que travessa l'obaga. El sender ressegueix la feixa de sobre l'esglaó de roca oferint vistes immillorables de la ciutat i de La Seu de Manresa. És especialment lluit el replà de roca que anomenem mirador de l'estació, ja que és a la vertical de l'edifici de l'estació de tren de Renfe. Aprofitem la segona de les sortides per recollir col·lectivament deixalles que enlletgien el lloc. Després de passar per un camp d'oliveres accessibles i cuidades, ja prop del camí de Les Pedreres que puja del sector de La Catalana, a l'oest de l'estació, s'arriba a l'altiplà de torre Santa Caterina.

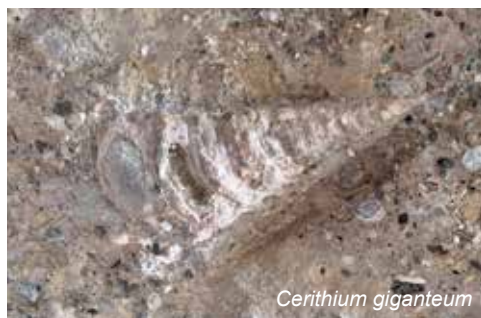
Entre els anys 2016 i 2025 es van realitzar prospeccions i excavacions arqueològiques a l'indret que en documentació antiga apareixia denominat com els plans de Santa Caterina. Les excavacions hi han tret a la llum restes romanes dels segles II i III, de l'antic monestir de Sant Cristòfol que fou destruït al segle XV, i sobretot de la posterior capella dedicada a Santa Caterina i del seu mas adossat que foren abandonats a principis del segle XIX. El jaciment arqueològic dels plans de Santa Caterina és visitable. L'any 1839, al punt més alt i de vistes més extenses situat uns 400 metres enllà de l'antiga capella, es construí la torre d'artilleria de Santa Caterina que es conserva avui.

La torre de Santa Caterina és un mirador excel·lent. Aquesta funció s'ha de refermar més encara amb la construcció de l'observatori Quico Mestres Angla, en memòria de l'arquitecte que acabat el franquisme va dirigir l'ordenació urbana de Manresa combinant amb encert la necessària modernització i mesures pràctiques amb la posada en valor del paisatge i del llegat històric.

Des de la torre de Santa Clara, l'itinerari es dirigeix un tram curt al sud per trobar el camí de les Pedreres que se segueix fins al trencall de la

Guia. El camí antic de la Guia travessa un paisatge agrícola antic, de marges de pedra seca aguantant feixes amb **oliveres centenàries que van patir la fredorada històrica del gener de 1985**.

En l'arribar a la tanca de la finca dels antics dipòsits de Campsa relacionada amb l'estació de mercaderies de Renfe, cal desviar-se del camí de la Guia, baixar uns 10 metres i seguir uns 50 metres més de pla per la feixa fins a trobar la balma dels Polvorers. La balma dels Polvorers està encarada cap a nord-est, i mesura 25-30 metres de llarg per 2-5 metres de fondària i 3-5 metres d'alçada. En un tram curt té un tros de paret que indica que fou utilitzada. Al sostre de la balma, constituït per una capa de roca sorrenca més potent i consistent, s'observen diversos exemplars de **Cerithium giganteum**, el gran cargol marí de l'Eocè. Aquesta és la capa guia del Malbalç, situada enmig del membre Tossa de la formació geològica Santa Maria, que es reconeix precisament per la presència de **Cerithium giganteum** i que estableix la correlació estratigràfica des de Manresa fins

Cerithium giganteum

a Collsuspina. A la balma s'observen també **boles de canó** incrustades a la roca sorrenca, i eflorèscències blanques del mineral **hexahidrita**, sulfat de magnesi hidratat.

La ruta es tanca pel barri de la Guia, el pas de tornada pel Pont Vell i la pujada a la Creu del Tort, ara pel carreró anomenat de Vall del Paradís que passa davant del gran edifici de La Cova de Sant Ignasi, també amb vistes extenses.

Sense allunyar-nos de la ciutat, la ruta ha transcorregut per indrets oberts de molt bones vistes i per vessants emboscats redescobrint-hi llocs interessants que havien quedat oblidats, intentant a tothora llegir les capes superposades de les històries geològica, humana i de la vegetació. ■

Part del grup dalt la torre de Santa Caterina, el 26 d'octubre

Convocatòria del Premi Torras-Foulon 2026

Des de la ICHN, i gràcies a la donació de la família Torras-Foulon, es convoca de nou aquest premi destinat a una investigació naturalista sobre els sistemes naturals dels Països Catalans.

La dotació del premi és de 4.000 euros i es poden presentar les propostes fins al 30 de novembre del 2025. Només s'acceptarà una única proposta per persona o equip de recerca i la durada del treball és de màxim dos anys.

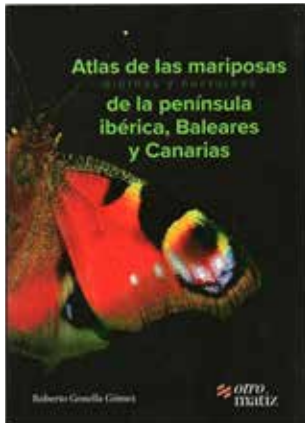
La documentació sol·licitada s'ha d'enviar a la **Secretaria Tècnica de la Institució Catalana d'Història Natural**, indicant en l'assumpte «Opta al Premi Torras-Foulon 2026».

Consulteu-ne les **bases completes** al web de la ICHN.

Festa de Tardor 2025 del GOC

El 8 de novembre passat va tenir lloc la Festa de Tardor 2025 del GOC. Amb l'assistència de 19 socis, a les 10 h en punt del matí va començar l'acte. Primerament, Jordi Prat va donar la benvinguda als assistents i va presentar l'acte. Pep Solé va començar

de Protecció de Flora de la Generalitat sobre diferents espècies d'orquídies vulnerables. També va parlar sobre l'Estat del Jardí d'Orquídies de Taradell i sobre les ubicacions i nombre de peus d'*Epipogium aphyllum* a Catalunya. Seguidament, David Vilassís va

Atlas de las mariposas diurnas y nocturnas. ROBERTO GONELLA. Editorial Otro Matiz, 2025. 695 pàgines.

la jornada amb la seva presentació sobre el cens i comptatge de diferents espècies en llocs amb molts peus, ben controlats i restringits en una zona concreta, i inici d'una zona protegida per naturalitzar una zona verda d'Igualada conjuntament amb l'Ajuntament, a continuació va parlar de les diferents

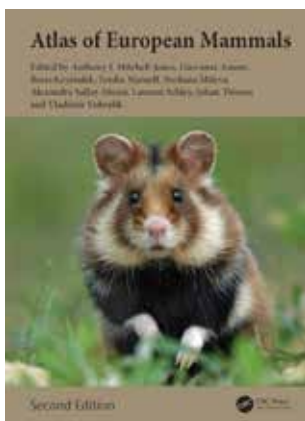
fer una presentació sobre diferents espècies litiginoses, com poden ser *A. morio*, *A. picta* i *A. champagneuxii*. Guillem Bagaria va parlar sobre la situació de les orquídies a la plataforma Ornitho, amb una 4a posició en nombre d'observacions des de l'inici d'aquesta, amb 50.428 observacions, 103

actuacions que estan duent a terme alguns membres del GOA en diversos indrets de la comarca de l'Anoia per fer zones per a protegir espècies d'orquídies com *S. spiralis*, *O. passionis*, *A. anthropophora*, *O. speculum*, *O. forestieri* i *H. robertianum*. A continua-

tàxons presents i 460 observadors. Seguidament, Ralph Graeser, va fer una presentació sobre diferents espècies del gènere *Platanthera* dels Estats Units. Josep Roma, al seu torn, va presentar el seu recull de fotografies d'orquídies del seu recent viatge a Turquia i

Atlas of European Mammals. Diversos autors. Editorial CRC Press, 2026. 594 pàgines.

ció, Pere Espinet va fer la seva presentació sobre «Les espècies a protegir», segons el GOC, a les Jornades d'estudis del Montseny, que tindran lloc aquest mateix novembre. Després també va fer una presentació sobre les «Prospeccions» encarregades pel Servei

es va concloure amb un recull de fotografies d'orquídies de la flora alpina dels Ecrins (Alps francesos) a càrrec de Jordi Vila. Cap a les 14.45 h, van acabar l'acte, es va fer el Dinar de Germanor, al restaurant El Racó del Pou amb la presència de 16 assistents. ■

Societat Catalana d'Herpetologia

Congrés Internacional d'Herpetologia. Barcelona 2025

XVIII Congreso Luso-Español de Herpetología, XXII Congreso Español de Herpetología i XIX Jornades Herpetològiques Catalanes

De l'1 al 4 d'octubre va tenir lloc al Museu de Ciències Naturals de Barcelona un **congrés internacional d'herpetologia**, amb la participació conjunta de tres societats herpetològiques ibèriques: la Societat Catalana d'Herpetologia (SCH), l'Asociación Herpetológica Española (AHE) i l'Associação Portuguesa de Herpetologia (APH). El congrés va reunir 161 estudiosos i s'hi van presentar 126 comunicacions, entre conferències plenàries, presentacions orals i presentacions en forma de pòster.

El focus principal de la trobada es va centrar en la compartició de coneixement científic i tècnic en els àmbits més vinculats a la preservació d'amfibis i rèptils, sota el lema «Seguiment i conservació d'amfibis i rèptils». Com és tradicional, es va mantenir oberta la participació a tot tipus de recerca dins el camp de l'herpetologia, afavorint un programa divers i d'alt nivell. Aquesta combinació va permetre reunir treballs de gran novetat i excel·lència científica, assegurant una alta rellevància en totes les contribucions.

En el congrés es van tractar temes herpetològics molt diversos, en molts casos enfocats cap a la conservació de les espècies i l'estudi de la regressió de les poblacions d'amfibis i rèptils i llurs hàbitats, així com programes i mesures per tal de revertir aquestes tendències. Per donar-ne alguns exemples: el greu problema produït per la serp de ferradura, espècie invasora a les illes Balears que està portant la sargantana endèmica de les Pitiüses (*Podarcis pityusensis*) a una greu regressió a l'illa d'Eivissa, de manera molt acce-

lerada; el fort efecte de les colònies de gats assilvestrats sobre les poblacions naturals de rèptils; els projectes de restauració de basses i estanys, erradicant peixos i altres espècies al·lòctones, per tal de recuperar les poblacions d'amfibis; diferents treballs sobre monitoratge de les espècies de tortugues ibèriques i balears; l'increment de les postes i altres estudis sobre les tortugues caretes en l'àrea del Mediterrani occidental; diferents estudis sobre l'efecte del canvi climàtic en poblacions d'amfibis i rèptils, o els efectes devastadors del fong *Batrachochytrium dendrobatidis* (Bd), letal per als amfibis, en les poblacions naturals.

D'altra banda, a segona hora de la tarda es van realitzar fins a cinc tallers o *workshops* relatius a les serps ibèriques; la conservació de les poblacions d'amfibis alpins; la problemàtica dels rèptils invasors i envaïts; el seguiment d'individus: del treball de camp a l'anàlisi de dades, i les dones en l'herpetologia.

En el decurs del congrés es va atorgar el Premi Joaquim Maluquer Nicolau d'Herpetologia a la trajectòria vital de l'actual president honorífic de la SCH, n'Eduard Filella i Subirà, el qual va amenitzar el final del sopar de gala del congrés, com ja és habitual, fent el tradicional cremat. Finalment, el dissabte 4 d'octubre es va fer una sortida per conèixer els estanys i paratges propers de l'Albera així com els projectes que està executant la Societat Catalana d'Herpetologia.

Cal agrair la col·laboració del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, de Lynx edicions, de la Fundació Zoo i, molt especialment, de la Generalitat de Catalunya per les facilitats i finançament que ha fet possible la realització d'aquest esdeveniment.

Per a més informació, consulteu l'**Instagram** de la SCH ■

Wildlife Photographer of the Year. Diversos autors. Editorial The Natural History Museum, 2025. 160 pàgines.

Coneguem la vicepresidenta de la ICHN

Les muntanyes de la ment.
ROBERT MACFARLANE. Editorial Cossetània, 2025. 312 pàgines.

Des del 18 de setembre de 2025 la Dolors Vinyoles Cartanya és la vicepresidenta de la ICHN. Sòcia de la Institució des del 1987, és doctora en Ciències Biològiques per la Universitat de Barcelona i professora agregada a la Facultat de Biologia d'aquesta universitat. Actualment n'és la vicedegana de Recerca i Transferència.

La seva activitat de recerca s'ha centrat en l'estudi de la biologia, l'ecologia i el comportament dels peixos d'aigua dolça, però no s'ha focalitzat en un tema específic, ja que considera que un professor universitari ha de tenir una visió àmplia de la recerca, són investigadors i docents. Actualment dirigeix un projecte de l'Ajuntament de Viladecans a la Pineda del Remolar, participa en el seguiment del Parc d'Esculls del front litoral de Barcelona per la Fundació Zoo Barcelona, i duu a terme una jornada de pesca científica oberta a la ciutadania al riu Besòs per l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, entre d'altres iniciatives.

Per conèixer-la millor, hem conversat amb ella sobre com es va apropar a la natura i a la ICHN, com veu les noves generacions i el futur i també les seves aficions.

· Com va ser el teu contacte inicial amb la natura i la seva conservació?

La meua mare era una enamorada dels boscos i els seus animalons, això s'encomanava. La primera presa de consciència de l'immens valor de la natura la vaig tenir anant amb els escoltes, en aquelles estones de «temps lliure» en les que m'escapava a seure vora un rierol. Quan et comences a estimar alguna cosa, el compromís per conèixer-la, defensar-la i preservar-la, cau pel seu propi pes. Sempre he viscut en el dubte de si ho hauré aconseguit a través de la recerca, però em consola pensar que ho hauré pogut «contagiar» a algun dels milers d'estudiants que han passat per les meves mans.

· Vares trobar suport a casa per dedicar-te a la biologia/temes de natura?

Els pares mai em van dir que no estudiés biologia, però em van oferir fer-me càrrec d'un negoci familiar que m'havia de resoldre la vida. Vaig haver de declinar l'ofertament, ells ho van respectar i entendre. No sabia com em guanyaria la vida, com a biòloga. Em plantejava estudiar només per a aprendre. Potser empenya per aquest neguit, ja a primer de carrera vaig començar a exercir com a professora de català per a adults, cosa que em va permetre treballar per la normalització lingüística i pagar-me els estudis.

· Com veus la ICHN? Què t'ha animat a participar-hi més activament?

Em vaig ser sòcia de la ICHN quan vaig comprendre la importància de formar part d'un teixit associatiu català compromès amb la conservació del patrimoni natural i la

divulgació del coneixement. Crec que a tots els socis i sòcies de la Institució ens mouen les mateixes motivacions. Veig la ICHN com un col·lectiu necessari per conrear el coneixement de la natura i per defensar-la dins del territori. A través de la nostra activitat i dels nostres grups de treball hem de potenciar l'educació ambiental i la divulgació científica. Necessitem fer «ciència i consciència», despertar en la gent jove el compromís del coneixement amb base científica i el de la protecció.

· Quina és la teva percepció del compromís de les noves generacions amb el medi ambient?

Percebo que hi ha actituds disperses. Tenim gent jove preocupada pel medi ambient i disposada a ensenyar-nos quins hàbits hauríem de canviar per fer una vida sostenible al planeta; tenim gent desconnectada

del món natural i aferrada a l'animalisme; i tenim gent aïllada de la natura que, fins i tot, hi té aprensió. Sempre he cregut que els primers seran els valents i els que acabaran establint les bases d'una bona convivència amb la natura. Un somni o una intuïció? Potser una esperança.

· Quina visió tens dels canvis ambientals actuals i els que vindran?

La vida sempre s'ha obert pas al llarg de la història de la Terra. Després de cada extinció, sempre hi ha hagut un ressorgiment de la biodiversitat i un augment de complexitat, innovacions biològiques. Per què no hauria de continuar essent així? Però potser la nostra espècie, la més invasora de totes, no hi tindrà cabuda.

· A banda de la passió per la natura, quines altres aficions tens?

Soc una amant i escriptora de poesia. Natura i poesia estan interconnectades. La força que ens mena a voler entendre tot allò que escapa a la nostra comprensió és la mateixa, tant en ciència com en poesia. Dues branques del mateix arbre que s'enlairen amb una mateixa passió, sempre buscant la llum, buscant respostes i fent noves preguntes.

· Què no pot faltar a la teua motxilla de naturalista?

Al camí d'anada, una llibreta i un llapis, uns prismàtics i una xarxeta per si he d'esbrinar què hi ha a les vores del riu. Al de tornada, «pedres precioses» (collides al riu) i alguna sorpresa inesperada —la natura sempre ens sorprèn.

· Ens recomanes un llibre i una pel·lícula?

Em venen al cap els dos últims llibres que he llegit, una novel·la *Mar obert*, de Benjamin Myers, Ed. Quaderns Crema, i un llibre de divulgació científica *Cuando los animales sueñan: el mundo oculto de la consciencia animal*, de David M. Peña-Guzmán, Ed. Errata Naturae. No us perdeu el documental de David Attenborough «Una vida en nuestro planeta». ■

Guia de la flora de les dunes de Catalunya

Aquesta guia és una eina d'ajuda per a la identificació de les espècies més comunes que colonitzen les dunes de la costa catalana. Va dirigida a estudiants, naturalistes i persones interessades en el coneixement de la natura i el seu autor és Josep Pintó Fosalba.

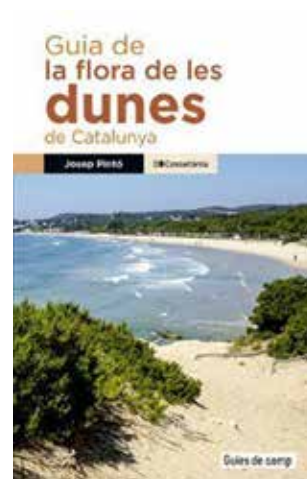
Les 71 espècies recollides en aquest llibre són les plantes més típiques que es poden trobar en els sistemes dunars de la costa catalana. Es presenten agrupades segons l'hàbitat principal que colonitzen. En total s'han distingit fins a sis hàbitats diferents: platges arenoses, dunes embrionàries, cresques dunars, dunes semifixades, depressions humides, transició duna-maresma i mantell forestal. Dins de cada hàbitat les espècies s'han ordenat alfabèticament segons el gènere.

Cada espècie està descrita en una fitxa a doble pàgina on, a més del nom comú, es proporciona el nom científic, seguit dels

sinònims més usats comunament. A continuació, es presenta la informació relativa als mesos de floració de la planta i al tipus de forma vital que adopta l'espècie habitualment.

En l'apartat dedicat a l'hàbitat de la planta es comenta l'ecologia de l'espècie, a quina zona del sistema dunar la planta presenta preferència per arrelar-hi, tot indicant si és una espècie exclusiva dels hàbitats dunars. En la descripció s'expliquen els trets més distintius de cada planta: el port, les branques, les fulles, les flors i els fruits. També s'exposen aquelles característiques que la diferencien de plantes molt semblants amb les quals es podria confondre.

La distribució geogràfica recull un comentari sobre els territoris on creix cada planta. A continuació hi ha un llistat de les platges i sistemes dunars on la planta ha estat observada, principalment a partir de les nostres dades de camp. ■

Guia de la flora de les dunes de Catalunya, JOSEP PINTÓ. Editorial Cossetania Edicions, 2025. 168 pàgines.

Minerals de Catalunya. Manual divulgatiu

Ens complau anunciar la publicació d'aquest llibret, que per mida i nombre de pàgines s'orienta als que s'inicien en aquest món dels minerals, encara que també pot ser atractiu per a col·leccionistes que vulguin gaudir de les fotos i textos interessants. Tots els autors són membres del Grup Mineralògic Català i dos d'ells també ho són de la ICHN.

L'obra consta de 54 fitxes dels minerals més representatius de terres catalanes, juntament amb d'altres interessants per algun aspecte com l'abellaita, per ser localitat tipus o la çechita per la qualitat dels exemplars trobats.

S'indica: la composició química, com es formen, el sistema cristal·lí, el color, la ratlla, la brillantor, l'exfoliació, l'aspecte... També s'esmenten per a cada mineral els principals jaciments a Catalunya, els usos i algunes curiositats.

La guia es complementa amb una introducció sobre què és la mineralogia i el col·leccionisme de minerals, amb algunes pautes i consells per als qui vulguin començar. S'acompanya d'un glossari que permet consultar alguns conceptes importants que venen als textos descriptius. ■

Minerals de Catalunya. JOAN ROSELL, XAVIER RODRÍGUEZ, JOSEP A. IGNACIO, PRUDENCI GATELL. Editorial Farell Editors. Col·lecció Natura Essencial, 11. 64 pàgines.

Legislació

Andorra

Decret 362/2025, del 8-10-2025, d'aprovació dels **plans de recuperació** d'espècies de fauna en perill d'extinció. BOPA núm. 118 de 15 d'octubre de 2025.

Catalunya

Decret 190/2025, de 9 de setembre, de l'ordenació sostenible de la **pesca en aigües continentals**. DOGC núm. 9498 de 12 de setembre de 2025.

País Valencià

DECRET 142/2025, de 7 d'octubre, del Consell, pel qual s'establixen les directrius de **gestió, caça i control d'ungulats salvatges**, i les mesures de gestió dels subproductes generats en l'activitat cinegètica no destinats al consum humà. DOGV nm. 10213 de 13 d'octubre de 2025.

Estat espanyol

Orden TED/1085/2025, de 29 de septiembre, por la que se aprueba la propuesta para la inclusión de cinco **espacios marinos protegidos** en la lista de Lugares de Importancia Comunitaria de la Red Natura 2000 y se declara una zona de especial protección para las aves en aguas marinas españolas. BOE núm. 241 de 7 d'octubre de 2025. ■

Vols rebre el NOTÍCIES més aviat, en color i amb enllaços als documents anunciats?

Contacta amb la Secretaria de la Institució (ichn@iec.cat) i demana la versió en format pdf!

Les xarxes socials de la ICHN

Seguiu les novetats relacionades amb les activitats de la ICHN a [Bluesky](#), [Instagram](#), [LinkedIn](#) i al canal [Youtube](#).

Amb el suport de

fundada el 1899

ICHN

Institució Catalana d'Història Natural

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Redacció: ICHN
C. del Carme, 47
08001 Barcelona
Tel. 933 248 582
Fax 932 701 180
A/e: ichn@iec.cat
A/I: <http://ichn.iec.cat>

Imprimeix: IMPREMTA BADIA, SL
ISSN (ed. electrònica): 2339-5672
ISSN (Ed. impresa): 1135-8815
Maqueta: Albert Beltran
Dipòsit Legal: B.39829-1995

Novetats de la ICHN

Neix una nova eina de comunicació: *L'Actualitat de la ICHN*

El mes de novembre, la ICHN ha estrenat un butlletí electrònic mensual, *L'Actualitat de la ICHN*, que vol apropar-se a les persones associades i donar més visibilitat al treball de la Institució, de les seves sis delegacions territorials i dels seus vuit grups de treball. Cada mes hi trobareu notícies, projectes, cursos i activitats que, en conjunt, contribueixen a l'objectiu comú de promoure l'estudi i la conservació de la natura, i difondre'n els coneixements obtinguts.

Esperem que *L'Actualitat de la ICHN* esdevingui un espai col·lectiu útil: llegiu, compartiu i participeu-hi! Us animem a enviar informacions a comunicacio.ichn@correu.iec.cat. Si us hi voleu subscriure, escriviu-nos a secretaria.technica.ichn@correu.iec.cat.

Canvi d'adreça per trametre articles pel *Butlletí de la ICHN*

Us comuniquem que l'adreça electrònica per enviar els articles del *Butlletí de la ICHN* ha canviat. A partir d'ara els heu de fer arribar a butlleti.ichn@correu.iec.cat.

Agenda

Grup de treball Societat Catalana de Fotògrafs de Natura

Dijous 20 de novembre de 2025, a les 18.30 h, a la seu de l'IEC (Carme, 47; Barcelona), tindrà lloc la sessió inaugural del curs 2025-2026, amb la conferència *Ecologia i conservació del trencalòs: una aproximació multidisciplinària*, a càrrec d'Antoni Margalida, investigador científic de l'Institut Pirenaic de Ecologia (CSIC).

Han col·laborat en la redacció d'aquest NOTÍCIES: Jordi Badia, M. José Chesa, Josep Germain, Anna Grabalosa, Josep A. Ignacio, Joan Maluquer, Josep Pintó, Montserrat Porta, Jordi Prat, Xavier Soler i Florenci Vallès.